

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt
Fél évre . . . 3 ,
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

Felolós szerkesztő és kiadó:

V E R E S J Ó Z S E F.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 ,
Negyed oldal . . . 2 ,
Ennél kisebb . . . 1 ,
Bélyeg külön 30 kr.

Nyilt levél Nagys. Günther M. Vilmos kir. tanácsos, egyházi és iskolai felügyelő úrnak Pozsonyban.

Nagyságos Felügyelő úr!
Igen tisztelt barátom uram!

Azon nagyszabású és áldásos munkásság, melyet a pozsonyi ág. h. ev. egyházközség nagyszágod indítása és bölcs vezetése mellett folytat, kivívta az érdeklődők elismerő tiszteletét s kihívja a nevelés ügyéhez némileg értőknek közreműködését.

Engem ezen fölül „Pozsony,“ majd 20 évi munkásságom tere iránt, személyes érdeklődésem s a pozsonyi egyházközség iránt táplált hálaérzetem is kötelez legalább a hozzászólásra.

A főgymnasium újra építése, evang. kórház, felső leányiskola, középiskolai tanulók internátusa: ezek ama kiemelkedő, részben máris létesült, részben létesítendő program-szavak, a melyeket nagyszágod vezető zászlójára tűzött.

Én jelenleg csak az internatusi tervre, melyet Nagyszágod nékem is szívesen megküldött — teszem meg, és pedig engedelmevel nyilt levélben — megjegyzéseimet.

Előre bocsátom, hogy a középiskolai internatusnak hive vagyok; mert figyelmezés útján leszünk szabadok; a törvény nevel a krisztusi szabadságra. Másrészt azonban azt is tudom, hogy a törvénynek tekintélye magában véve személyiségében senkit sem tett jóvá; jó és nemes cselekedeteket, jó magaviseletet idézhet elő, de erőtlens és meddő, jó és nemes szívnek teremtésére. Ezért e fokozaton is a törvény követelménye mellé lépjen a szeretetnek ereje; az atyai tekintély mellé az anyai szívnek melege: szóval ez internatusi nevelésnek is meg legyen családi jellege.

Könnyű a családi elvnek felállítása; de annál nehezebb annak megvalósítása.

Tudomásom szerint nagyszabásulag legszebben valósítá meg azt Wichern a Hamburg melletti „Rauhe Haus“-ban és a Berlin melletti „Johannis-Stift“-ben. A belmissió szolgálatában áll mindkét intézet; elzüllött szülők gyermekeit, illetőleg elhanyagolt és vásott gyermekeket kívánnak ez intézetek a társadalom számára megnyerni. 10—15 gyermek és pedig különböző korú, kiket az intézet tanácsa válogat egybe, egy-egy „testvér“ vezetése és nevelése alá kerül. E „testvér“ a családapá s vele együtt a gyermekek képezik a családot. E család egymástól kert által elkülönített házat lak egyes-egyedül. Minden háznak megvan emlékezetes, jelentős neve, megvan külön családi ünnepe; minden ház rendez különkülön családi ünnepélyeket is. A „testvér“ a belmissió önzetlen munkájára készül s itt tesz évekig tartó vezető munkásságában bizonyosságot arról, hogy a protestáns szellemben folyó belmissiói munkásságra van-e szíve és képessége: t. i. az egyesnek egyéniségéhez alkalmazkodó szeretetmunkájára. Egy-egy család gyermekei az egymást támogató, segítő ténykedésben is bizonyítják testvéri érzületüket, a mely még a házból, a családból való távozás után is hatásos, a mennyiben az otthoni családtagok minden alkalmat felhasználnak arra, hogy az otthon történekről értesítsék a távol időzőt: ez pedig a világ csábjai, közben az életküzdő terén is ez otthonból merit erőt a megállásra, a győzelemre s viszont szóval. de tettel is biztatja ifjú testvéreit a jó úton való maradásra, erkölcsi szüleik iránti hálára, megosztva velük a távolban is a család örömét és bánatát. Így fejlődik ki, mint minden igazi családban a családi hagyomány, a családi szokás, a mely a családi érzetnek bizonyossága épp úgy, mint táplálója.

Ne kicsinyeljük e tényezők egyikét sem! A család a társadalmi, az állami életnek ős sejtje. A családi, a házi hagyomány — a világ tudományának, — a családi, a házi szokás — az állam törvényének — s a családi érzet a ház iránti érzet — hazaszeretetnek csirája. Nincs virág és gyümölcs csira nélkül. Kinek nemes, erkölcsi értelemben nincs paterje — nincs annak patriája sem; kinek nemes, erkölcsi értelemben nincs anyja — nincs annak szeretett anyaföldje sem. A szülő szentesíti meg imádott szülőföldünket s legszenetebb érzelmeink a „Mi atyánk“-ban nyilvánulnak.

Egész erkölcsi s vallási világnézetünk a családi élettől és annak minőségétől függ. Hiába okoskodik, tervezget az oktató, hiába fáradozik oly gyakran még a nevelő is. Az oktatásnak életet még csak a személyiség kölcsönöz s a nevelésnek erőt és állandó meghatározottságot a szociális tényező és e tényezők közt első helyen a család.

Itt az ideje, hogy a Rousseau-Herbarti irány által elhanyagolt személyi s szociális tényezők nagy jelentőségét ne csak elismerjük, hanem ezek erejét a jövő nemzedék nevelésénél ismét hatályosan fel is használjuk!!

Az internátust tehát én is feltétlenül családi alapra kívánom fektetni. A kaszárnya-rendszer engedelmesebb katonát, pontos hivatalnokot nevelhet s így alaposan előkészítheti az absolutistikus irányú reakciót, mely épp úgy halálos ellensége a reneszánsz alapeszméjének az egyéniségnek s így a protestantizmusnak is, mint az állam-élet demokratikus alapon való kiépítésének. A családi jelleget tehát első sorban nekünk protestánsoknak, a pozsonyi evang. gyülekezetnek, a magyar protestantizmus eme magas hegyre épült városának kell hangsúlyozni s így mindennek előtt a nevelés terén érvényre emelni.¹⁾ A Wichern-féle intézetek

1) Nem tartozik ugyan az internátusi nevelés kérdésének keretébe, de mivel meggyőződésem szerint nevezetesen hazánk nevelése főbajának s általában minden társadalmi bajunk szivgyökerének tartom — utalni kívánok családi életünk abnormis voltára. A nő ambíciója nem éri be a mások által nem ismert és különösen mások által közhírré nem bocsátott családi életnek boldogságával. Elhagyja a szentélyt, melynek hivatott papnője — s igen természetes, hogy a férj sem keresi itt hivatásos munkája után életének és életkedvének üdítő és erősítő forrását. A házasság egysége legalább bensőleg megvan törve. E meghasonlott, egymást esz kö z nek tekintő, önző légkörben nevelkednek fel a gyermekek. S szülők, kiknek érzülete a kötelességérzet feltétlen erején túladott, lelkiismereti furdalásukat gyermekeik iránti gyöngédségük által kívánják elnémitani. A liberális, puha, majom-szeretetszerű nevelés, mely a gyermeket arra

internatusai emez eszmény szolgálatában állanak. Azonban ezen eszmét úgy, amint az a „Rauhe Haus“-ban és a „Johannes Stift“-ben megvalósult, átültetni, igen természetesen, nem lehet. Hisz az egész intézmény a belmissió szolgálatában áll: a felügyelet és életrend a gyakorlati munkás életre irányít, testi munka és testi egészség útján kívánja a szellemi épséget előkészíteni és a vallás ereje által az akarat gyöngeségét támogatja. A szellemi munka, a tudománnyal való foglalkozás avagy az erre való előkészítés háttérbe szorult: holott a normális középiskolai internatusnál éppen ez lép előtérbe; a felügyelőtől megkivánjuk azt, hogy erkölcsi személyisége mellett éppen tudományos képzettségében bírja tekintélyének s meghatározó ténykedésének alapját. Anyagi szempontok is bajossá teszik az intézmény átültetését. Ily elkülönült házak eszményiek minden egységes, önmagában boldog családra nézve: de ez eszmény megvalósítása oly tér- és pénzbeli áldozattal jár, melynek meghozatalára a pozsonyi egyházközség már csak a beépítendő helynek szűke miatt sem képes.

Ezen szellemi és anyagi tekintetben eltérő követelményekkel számolva alkuszik meg némileg a Wicherni eszménnyel a Charlottenburg közelében jelenleg fennálló Joachimsthal-i Fürstenschule.

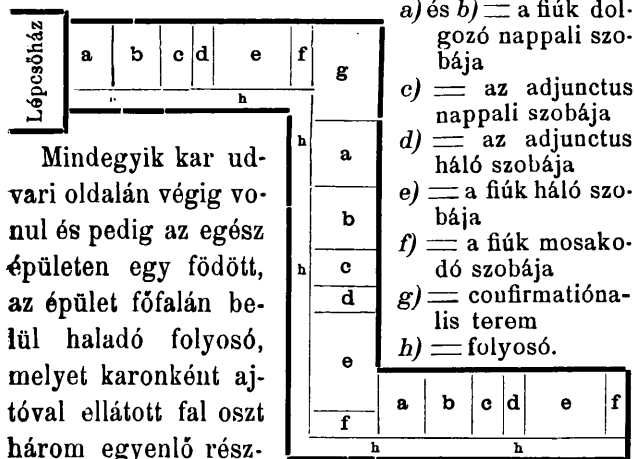
Ez iskolát Joachim Frigyes brandenburgi választó fejedelem egy évvel halála előtt, 1607-ben nagyszabásulag alapította a pognitzi Joachimsthalban. Célja az volt, hogy szegényebb ifjakat 4—5 év alatt — megállott felvételi vizsga után (a latin grammaticában jártasságot kívántak) — az egyetemre készítsen elő. Ezen internátus 120 belföldi szegény fiúra volt berendezve. Az eredeti szabályzat szerint e 120 közül 10 nemes, 10 udvari hivatalnoknak gyermekei és 20 papfi volt. Ez intézetet a háború romba dönté; Frigyes

szoktatja, hogy önmagát czólnak s minden mást eszköznek tekintsen — váltja fel a kategorikus imperatív, az önzéstelenesség és az egy akaratall szemben érvényesülő engedelmességnek nevelését. Ily légkörből kikerült ifjak igen természetesen önzökké válnak; embert, családot, társadalmat, hivatalt, államot, hazát csak eszköz számba vesznek. A „homo-homini lupus“, a „létiért való küzdelem“ jelszava alatt indul meg titáni önző hadsereg s ne csudálkozzunk azon erkölcsi decadencia fölött, a mely közéletünket, társadalmi és politikai életünket egyaránt jellemzi. A családi élet regenerációja regenerálja majd közéletünket. Ez alap nélkül minden törekvésünk hiába való. Politikusaink észre sem veszik, hogy vajmi gyakran legjobb intenciójú törekvéseik a családi élet szentélye ellen s így közvetve a haza ellen irányulnak.

Vilmos a nagy választó fejedelem ezt a berlini várkastélyban (Schlos) ismét felállítá, míg végre a jelen században került, az intézet mostani helyére.

Az intézetben jelenleg 120 alumnus és 400 bejáró van. Berendezés, felszerelés, de eredményes munkásság dolgában is e gymnasium Berlin összes gymnasiumainak tán legkiválóbbja.²⁾

De nem a gymnasiumról, hanem internatusáról kívánok szólni. Az internatusi épületet a tantermekből a főbejárat vagy előcsarnokával, (itt vannak felállítva 4 sorban a bejárók kerékpárjai; a többieket a vasut szállítja ide, a mely a ház előtt megáll s mely a Charlottenbergi városi vonattal áll összeköttetésben, a mely is öt percenként indul s jön) és szép lépcsőházával különíti el. Az internatusi épület három karos. Az egyik kar a főépület balszárnyát képezi; a másik kar derékszög alatt behajlik a nagy kertbe ugyanannyira és a harmadik kar, mint ennek folytatása a főépülettel párhuzamosan halad.

Mindegyik kar udvari oldalán végig vonul és pedig az egész épületen egy fődött, az épület főfalán belül haladó folyosó, melyet karonként ajtóval ellátott fal oszt három egyenlő részre.

E szerint 3 egymástól egészen elkülönített lakosztályra (inspectióra) oszlik az épület internatusnak egy-egy emelete. Az épület kétemeletes lévén s csak a két emelet lévén az alumnusok számára fenntartva, összesen 6 ily lakosz-

2) Éppen most egy éve annak, hogy ott is hospitáltam. Felejthetetlen nevezetesen az a két latin óra, a melyet a gymnasiumban töltöttem. Az Oberprimában (a VIII. o.) Horatius egyik ódáját fordították, elemezték otthoni készülés alapján. A magyarázat lényegileg Horatius volt, a mennyiben szabadon idézték a magyarázó párhuzamos helyeket — bámulatba ejtve engem általános tájékozottságukkal, majd később azon feleleteikkel, a melyek a költemény keletkezésének hangulatára, Horatius világnézetére vonatkoztak. A meglepő történelmi és philologia képzettségű különösen az lepelt meg, hogy e feleleteket a tanár, valamint az osztály is egészen magától értetődőknek találta. Classicus volt a tanárnak végül adott szabad fordítása.

Még inkább meglepett Fuhr tanár az U II-ban (megfele-

lővel, inspectióval bir az intézet. Egy-egy lakosztályban 20 alumnus van elhelyezve, úgy hogy a felvehető alumnusok összes száma 120.

Mindegyik inspectió — lakosztály — élén az adjunctus nőtlen rendes tanár (Oberlehrer.) Ő a húsz alumnus vezetője és felügyelője. A tanárok nagyrésze ugyancsak az intézet nagy területén, diszkertjében, lakik. Többnyire 2—4 nő tanár lakik egy-egy tágas villában.

Az adjunctust felügyelői működésében támogatja még a tanulók közül kinevezett senior és consenior, az első többnyire O I. (VIII.) a másik U I. (VIII. oszt.) tanuló. A tervrajz mutatja a lakosztály berendezését. A lakosztály közepén van az adjunctus nappali (c) és háló (d) szobája. A nappali mellett van a fiúk 2 dolgozó szobája (a és b.) Egy-egy szobában tizen dolgoznak. Az adjunctus háló szobája mellett van a fiúk háló szobája, a melybe az adjunctus a falba illesztett ablakon áttekinthet. Az ablak előtt egész éjjel lámpa ég, a mely fényével a fiúk egész háló szobáját megvilágítja, ha az adjunctus az ablak függőnyt félrehúzza. A dolgozó egyikében a senior, a másikban a consenior gyakorolja a közvetlen felügyeletet; éjjel mindkettő egész természetesen a fiúk közös háló szobájában alszik.

Az állandó inspectiót ephoratusnak nevezik. Az adjunctusok gyakorolják ezt és pedig olyformán, hogy 4 adjunctusnak hetenként egy egész napi és 4 adjunctusnak hetenként egy fél napi ephoratusa van.

A fővezetést a director viszi; de a vezetés lényege az adjunctusok vállára nehezedik. Ők képezik az alumnusok elsőfokú hatóságát. Az alumnusok minden ügyben az adjunctushoz fordulnak; a szülők is és pedig a főhatóság által biztatva

a mi V. osztályunknak.) Az órák közben a tanár a rossz eredményre előkészített 35 közül 12 secundára áll. Bejövet lassan s tiszta kiejtéssel felolvass egy Caesari szókincsű és constructio hosszú német mondatot s ime a fiúk ez egyszer hallott hosszú mondatot, majd mindannyian megtartják, azt nem ismétlik, hanem habozás s megakadás nélkül majdnem hibátlanul latinra fordítják A fegyelmélettségnek eddig nem látott, de nem is sejtett példáját észleltem ezen aránylag rossz osztályban. Ezután rátértek Cicero beszédére „In M. Antonium oratio Philippica IX. 27.“ E szakaszt már fordították. A kihívott fiú a nélkül, hogy a latin szöveget olvasná, a legjobb német szöveggel leolvassa azt egészen folyékonyan. Ez ismétlést követte az új lecke. A fordítás eszményét itt találtam meg legtisztábban. Az első a szó szerinti fordítás. A másik feladat a szerző gondolat világába való behatolás. (Miképp gondolja ezt a római, nevezetesen Cicero?) Végül: már most mi hogyan mondanók?! (Pl. non recusavit = nicht Widerstreben, ohne Widerstreben, — gern; Alle übertreffender Weise = das ist Zeitungsdeutsch = unübertrefflich stb. stb.

§. 8. (K. Provinzial Schul-Collegium) vele állanak sűrű levelezésben. (L. Wiese Verordnungen u. Gesetze für die höheren Schulen in Preussen 444 stb. 1. Nachricht über das Alumnet und Pensionát des Königl. Joachimsthálschen Gymnasiums zu Berlin 1884.) Ó az, ki a szülőktől nyert utasítás szerint utalványozza és ellenőrzi a fiúk kiadásait. (14. 15. §.) Ó a szülők helyettese.

A fent idézett 1884-ki szabályzat, illetőleg értesítő szerint alumnusként csakis oly legalább 13 éves fiú vehető fel, a ki az U III, ami III.-ik gimn. osztályunk tananyagából sikerrel teszi le a felvételi vizsgát, egészséges, újra beoltott s kinek szülei képesek is a fizetési követelményeknek megfelelni. Mindez hivatalosan igazolandó. (§. 3.) Más, mint porosz, egyáltalában nem vehető fel, sőt a nem eredeti porosz (Kur- u. Neumark) tartományokból származó is, ezek is az esetben, ha atyja állami hivatalnok vagy ev. lelkész. (1. §.)

A 120 hely tulajdonkép mind kedvezményes hely, ezért is a szorgalom és tehetség mellett tekintettel vannak a felvételnél a szülők szegénységére is.

Az ellátási díj, tekintetében 4 fokozat, illetőleg osztály van. A IV. osztályba 25-en vehetők fel és pedig évi 250 márka fizetés mellett; a III-ba 50-en 150 márkáért; a II-ba 25-en 120 márkáért; az I-be felvett 20 semmit sem fizet (L. 2. és 11. §.) A fizetés negyedévenként előre történik. Többnyire csak a legfelsőbb osztályba járók legmértöbbjái és legszegényebbikjei jutnak ingyenességi helyre. (L. a közelebbi feltételeket §. 12.)

Egy-egy lakosztályú alumnusok különböző koruak. Testvérek együtt szoktak lakni; a belépők kívánságát a lakosztályt illetőleg tekintetbe veszik. A családi jelleg így is érvényesül.

A szülők vagy helyetteseik minden egyes alumnusért a belépéskor 100 márkát fizetnek le az intézeti pénztárba és pedig az alumnus személyi kiadásaira, — mely kiadásokat a szülő negyedévenként pótolja. — Az alumnusnak zsebpénze nincs; csak az adjunctus utalványa mellett vehet fel pénztári betétéből. A pénztáros pontosan beszámol, mellékletekkel együtt az adjunctusnak s beküldi az ellenőr és adjunctus által láttamozott számlákat a szülőknek. A szülők egy további negyedév keretén belül bekérhetik a számla mellékleteit is; de a negyedév letelte után a pénztáros a mellékleteket megsemmisíti (13—17. §.) A fizetéseikkel hátralékos szülők megintések után koc-

káztatják fiuknak intézetben való maradását (18. §.) Ha a szülő gyermekét ki akarja venni az intézetből, ezt csakis negyedévi felmondás megelőzte után teheti; a mennyiben pedig e határidőt elmulasztaná, a kivétel utáni negyedre járó díjat kénytelen befizetni.

A 120 alumnuson kívül pensióba is vehetők fel kellő előismeretű és jóerkölcsű s magaviseletű ifjak. Ezek egy évre 1000 márkát fizetnek, különben pedig minden tekintetben egyenlők az alumnusokkal. Pénzbetétük is 100 márka. Ez összeggel való elszámolás is amazokéval egyezik. Azon esetre azonban, ha a szülők gyermeküket negyedévi felmondás nélkül veszik ki: a következő negyedre szóló fizetésnek (250 márka) csakis felét kénytelenek lefizetni.

Az adjunctusok nagy és felelős munkájokért külön díjazásban nem részesülnek. Húzzák a rendes tanárok (Oberlehrer) fizetését; élvezik a 2 szobás lakást, a coelibatust; holott házas berlini collegáik lakáspénze 900 márka. Ily egyenes hátrányok mellett egyetlen anyagi előnyük, hogy ők nem quinquenniumot, hanem 300 márkás trienniumot húznak.

S akad e, ki ezen terhes, az idegzetet anynyira kifárasztó hivatal, a létező anyagi hátrányok dacára is elvállalja?! Igenis! Lehet, hogy egyeseknél a hivatásérzet felejteti el a munka és fáradtság nagyságát s hogy a hivatásérzet ez állás keresésének is rugója. De általában nem így áll a dolog. A porosz államszervezet személytelen mechanizmusa működik. Ez pedig nem kérdezi azt, hogy van-e valakinek kedve egy hivatal elvállalására, van-e hivatásérzete, hanem megkérdezés nélkül kirendeli gyakran csak a sorost egy bizonyos állásra, kit aztán a kötelelességérzet és a hivatalnoki lépcsőn való előhaladás biztos reménye vezet ez állásra. Megesik ugyan, hogy az ilyen egyén bizalmasan elpanaszolja baját az érdeklődőnek, különösen ha advena által mellőztetett: de azért mégis csak nyugodtan várja a biztosan bekövetkező felszabadulás óráját, lelkiismeretes munkapályájának jutalmát. Van ezen mintegy elemi szükséggel lefolyó munkának is erkölcsi értéke. A kanti kategorikus imperatívó kétségtelenül nevelő hatású, mert ez képezi az egész erkölcsi életszervezet csontvázát, de mi ezen a félelem rugójával számító csontváznál még egyebet is kívánunk: kívánjuk az izmokat, a lüktető ereket, az érzékeny idegzetet, a derült és szép életszint, vagyis

kivánjuk azt, hogy a nevelő örömmel és kedvvel, lelke teljes odaadásával, egyéni hivatottságánál fogva végezze a nevelés munkáját s így szeretesse meg a gyermekekkel is a munkát; kívánjuk, hogy életkedv, derült hangulat induljon ki a nevelő személyiségéből, ez képezze a növendék környező és éltető levegőjét. A nevelői munkaságban csak a kötelesség által vezérelt egyén a nevelésnek ily vonzó, derült és kedélyes képét nem idézheti fel. Csak a kötelesség által vezérelt internatusban uralkodik természetesen a fegyelmezés komoly szelleme, a felügyelő és felügyeléstől tartó óvatosság mozgató ereje különösen, ha az internatus inspectiókra oszlik.

A Joachimsthal gymnasium vezetői különben érzik a fegyelmezés szellemével járó azon veszélyt, a hogy az ily fegyelemben tartottak — szabadlábra bocsájtva — féktelenkednek. Ezért is legalább ez irányban találkozunk némi átmeneti intézkedéssel, a mennyiben a primánusok (a VIII. o.) a többiekénél nagyobb szabadságot élveznek. A nagy játszótér számos lugosokkal van körülvéve. Ezen lugosok mögött van a primánusok lugosa. E lugosba csak primánus léphet. Itt szabadon dohányozhatnak. Ugyancsak külön helyiségek van a primánusoknak a nagy aula mellett. Két tekeasztal áll abban. Ezen játszhatnak; sakkot is játszhatnak; itt dohányozhatnak, sőt még Weisz-biert is ihatnak. Nagyra vannak a primánusok e casinójukkal s a tanárok is megvannak elégedve ezen intézménnyel. Számos fegyelmi esettől megkiméli őket ez intézmény már csak azért is, mivel a primánusok féltékenyen őrködnek nevezetesen a dohányzás előjoga fölött.³⁾

Kiemelem azt, hogy az alumnusoknak van még külön zenetermük; s hogy a terven jelzett confirmációi termen kívül ennek megfelelőleg a második emeleten van egy úrvacsorai terem is. Az összes ifjúságot pedig befogadja a 800—1000-re berendezett díszes Aula.

Igen természetes, hogy a betegeket külön épült — kórházban ápolják. — Hogy a külső rend is példás: az magától értetődik porosz fedelmi iskolánál.

Bővebben irtam le a Joachimsthal intézményeket, mivel nézetem szerint ezek felelnének meg

³⁾ Látogatásom alkalmakor a Casinó helyisége be volt csukva. Egy primánus érett ifjúhoz nem illően viselkedett egyik tanárával szemben. E viselkedés fosztá meg a solidaritás tárgyánál fogva az összes primánusokat a csak érett ifjút megillető élvezettől.

leginkább a pozsonyi viszonyoknak és a már is jelzett módosításokkal a családi eszménynek.

Ismerem ugyan a családi eszménynek oly irányú megvalósítási kísérletét is, a mely szerint az egész internatus kíván egy család lenni. Ez azonban szerencsésen csakis magán nevelőintézetben vihető keresztül, s ott is csak addig, a meddig annak élén egy önmagát intézetével teljesen azonosító, született paedagógus áll, ki mindenre ráér, minden egyes tanítvány, illetőleg növendék természetét, egyéniségét ismeri s annak szeretetét, bizalmát bírja. De még az ily intézetekben is a szükséges rend érdekében a commandó-szó és a külső dolgok által való elfoglaltság útját állja a concentrációnak, az érzelmi világba való elmélyedésnek.⁴⁾

Ezért is határozottan jobbnak tartom különösen nyitvános intézeteken, a melyeken a felügyelet és vezetés személyei gyakrabban váltakoznak, egy egységes fővezető alatt az internatusnak családi körökre való tagolását. A fővezető képviseli az intézetet a hatósággal, a szülőkkel szemben. Ő felelős az internatusban uralkodó szellemért, rendért. A fővezető, kit ám nevezünk praefectusnak a nős tanárok sorából szemelendő ki.

Nevelői hivatása mellett gyakorlati érzéke is legyen; neje pedig a háztartáshoz is értsen. Természetesnek tartom, hogy a fővezető reggel, délután és este lehetőleg családjával a közös étkezéseken részt vegyen; hogy ő, mint pater familias — mondja az étkezés alkalmával szokásos imát. Felekezeti jellegű lévén az internatus, legtermészetesebbnek tartanám, ha az internatus fővezetője a gymnasium vallásánára lenne, a kinek, mint ilyennek, különben is különösen a valláserkölcsi jellemnek az ifjakban való fejlesztése. A mint egyrészt a lyceum igazgató és az egyházközségi választmány elnöke, valamint az egyházi felügyelő s másodfokon az iskolatanács és választmány ké-

⁴⁾ Nem mulaszthatom el, hogy a szives olvasót, a ki ily intézmények iránt érdeklődik, ne figyelmeztessem dr. Lietz Hermann: Emlöhstobba, Roman oder Wirklichkeit? című igen érdekes munkájára (Berlin, Dümmler. 1897.), melyben távol a világ zajától, a természet ölében végzik az egy családdá egybeforrott nevelő entusiasták a jövő nevelés művét. Testi erő és edzés, lehetőleg minden theoreticumnak gyakorlati érvényesítése, a testi ügyességekben, mesterségekben való gyakoroltság s az emberi nem történetének átélése az ifjakkal s így a jelen kor feladatai megoldására, értelmes és akaraterős nemzedék képzése, nevelése: ez eszmény legegyszerűbb elött. Az ifjú folytonosan el van foglalva, — úgy, hogy csupa kedvteljes elfoglaltság miatt önmagával nem foglalkozhatik. Amerikai levegő.

pezi az internatusi praefectusnak ellenőrző és felettes hatóságát, úgy másrészt a praefectusné háztartását vezetésében, a melyben a gazdaasszony segédkezik, az evang. nőegyesület elnöknője és annak válaszmánya kiküldöttek útján ellenőrizhetné. Ezen egyetek tesznek jelentést az egyházközségi válaszmánynak (gazdasági testület.) A főfelügyelő kényelmes lakása az épület közponjában lenne.

A főfelügyelet segédek, adjunctusok támogatják, illetőleg ezek köré csoportosulnának az egyes családi körök. Úgy, mint a tervezet, én is 15 fiút biznék egy-egy segédre. E fiúk a segéddel együtt egy külön lakosztályt laktának. A lakosztályt egy-egy jótevő neve után lehetne elnevezni pl. Jeszenakianum, Kariczaianum stb. A lakosztálynak külön bejárója lenne s a segéd szobából, dolgozó, háló és mosakodó szobából állana. A segédnek kötelessége a kegyelet, a hálaérzetet s ifjúság jótevői iránt táplálni, nevezetesen pedig a lakosztályt nevével diszitő jótevőnek életét a tanév elején a lakótársak előtt, az internatusi család előtt élénken feltüntetni; — s mindezt, a mi e család életét a multban tán emlékezetessé, tanulságossá teszi alkalmilag is felemlíteni. A 15 fiú különböző osztálybeli s így különböző korbeli legyen, hogy így is tisztábban tükröződjék vissza a család képe.

A főfelügyelő a segédekkel állítja egybe — a fiúk, az illetőleg szülők ez irányú kívánságaikra való tekintettel a családi csoportokat. A segéd mindegyik családtagnak különös gondozója. Mindegyik fiúról külön jellemkönyvet vezet, a melybe a növendék jellemére vonatkozó tapasztalatait, esetleg a vele szemben követett eljárásnak módját, annak hatását beírja. Utánna jár annak, hogy a növendék eddigi nevelését, a szülők, a környezet befolyását is felismerje a végett, hogy mindezekből levonhassa a paedag. eljárásra nézve a tanulságot. Minél többet törődünk valakivel, annál inkább megszeretjük őt, s minél inkább szeretünk valakit, annál jobban ismerjük is azt. A segédnek fontos kötelessége, hogy a fiúk szüleivel is lehetőleg intím levelezésbe lépjen. A segéd a magánjellegű, bizalmas levelezést folytatja a szülőkkel, míg a praefectus a hivatalost. Reggel — mielőtt a család reggelire menne és este lefekvés előtt a segéd felolvass egy részletet a bibliából s elmondja a reggeli és esti imát. Ének vezet be és fejezi be az áhitatos elmélkedést. Segédekül leg-

alkalmasabbaknak tűnnek fel a nőtlen helyettes vagy segédtanárok. Minthogy azonban legalább 8 ily segédre volna szükség (8 : 15 = 120,) s ily nagy számú segédtanárok nem is alkalmazhatók, de különben is ezek alkalmazása túlságos költséges lenne: egész czélszerűnek tartanám, ha a theológusok vonatnának be a segéd munkakörbe. A theológusok számára külön otthon készítését céltévesztettnek, sőt evang. egyházunkra nézve veszélyesnek tartom. Fáy András e század elején Óramutatójában megirigyli tőlünk evangélikusoktól azt, hogy togatus deákjaink nincsenek, hogy theológusaink nem különülnek el külön internatusban élve — a társadalomtól, a laikus elemtől, hanem a reformátusokénál simábbak, a társadalomhoz alkalmazkodottak, műveltebbek. S tényleg mindaz, a mi theológusainkat a laikusoktól elkülöníti — és így azt az ismert önhitt paposkodó szellemet táplálja, ellenkezik az egyetemes papság eszméjével s alkalmi okul szolgál arra, hogy az illető más, mint theológus megfeledezik az evang. lelkésznek sajátos hivatásáról, a mely szerint, mivel Isten igéjének szolgálja, éppen ezért szeretetben szolgálja a hiveknek, az embereknek. Ezen igazi pastoralisra az elkülönült papi internatus legkevésbé sem készít elő, ellenben az ily ifjúsági internatus vezetésében, nevelésében való segédkezés igenis. A ki már, mint ifjú ifjabb társainak bizalmát megnyerte, s ezekre nemesítőleg, emelőleg hatott: az bizonyára az életbe kilépve áldással fog pásztorkodni. Evangélikus egyházunk jövője lelkészeink tudományos és szivbeli műveltségétől függ. Itt, emez internatusban mutathatja meg a theológus, hogy tudománya által is mennyire érvényesítheti az isteni szeretet által megszentelt szivnek jóságát — másnak szolgálva. Természetes, hogy csak a legkiválóbb, — az e hivatásra termett theológus alkalmazható segédnek.

E rátermettség beigazolására pedig ad az internatus alkalmat. A családi jelleg magával hozza, hogy régebben az internatusokban kifejlődött azon szokás, hogy az idősek az ifjabbakat mindenféle, gyakran nem is tisztességes szolgálatra felhasználták s fölöttük zsarnokoskodtak — itt nem található, hanem ellenkezőleg éppen a felnöttebbek a lehetőség szerint felügyelnek az ifjabbakra s teendőikben is segédkeznek. Ezen ellenőrzéssel, felügyeléssel és segédkezéssel különösen meg volna bizandó családonként még egy kiváló ifjú, a szobának felügyelője, a segédnek, de a többi

ifjaknak is bizalmasa. Az ily minőségben itt töltött év a segédek próba éve. A praefectus a segédekkel hetenként, minden szombaton értekezletet tart, a melyben a nevelési szempontból figyelemre méltó esetek, s felmerült paedagógiai kérdések behatóbb megbeszélés tárgyát képezik. Az írásnak nem vagyok ugyan barátja: de az ügyfolyamat continuitya, továbbá pedig a nevelési praxis és annak ellenőrzése szempontjából is czélszerű volna, ha a segédek emez értekezletekről sorban egymást felváltva rendes jegyzőkönyvet vezetnének. Ez értekezleteket a nevelés tanárának esetleges bevonásával, a paedagógiai irodalom figyelembe vétele mellett s a fent említett paedagógiai kérdések beható megvitatása által nagyon gyümölcsözőkké lehetne tenni nemcsak az internatusra, hanem általában a nevelésügyre nézve.

Ezen paedagógiai érdek igen természetes anyagi áldozatokat is kíván, nevezetesen azt, hogy a segédek, valamint a szoba felügyelők munkájuk elismeréséül teljesen ingyenesek legyenek. Volna e szerint legalább 16 (8 segéd és 8 szoba felügyelő) ingyen hely. Ezen deficitet ellensúlyozná a tervezettnél több fizetéssel osztálynak felállítása. A szegények és jeles osztályzatú evangélikusok (legfeljebb 2 jóval) fizetnének havonta 13 forintot; szegények és jó osztályzatú evangélikusok (legfeljebb 2 elégséggel) 16 forintot; ev. papok és tanítók fiai 20 forintot; a többi protestánsok 30 forintot; nem protestánsok pedig 40 forintot. E szerint az egy ingyenes osztályon kívül volna még 5 különböző fokozatú fizetéssel osztály. A történeti folytonosság és a calculus állapítaná meg a II. és III. osztályok számának maximumát.

Nagyonfontosságúnak tartom még, hogy a folyton ellenőrzött állapotból átmenet is legyen a szabad életre. A Joachimsthal-i irányú praxis igen külső s igen csekély jelentőségű dolgokra vonatkozik (lényegileg dohányzás és Weiszbier.) Ennél sokkal megfelelőbb volna, ha azok, kik a felsőbb osztályokban (VII. és VIII.) magaviseletükkel és szorgalmukkal kitűnnek felszabadulnának a segéd és szoba felügyelő közvetlen felügyelete alól s diákok módjára 4—4-en, sőt 2—2-en minden félév elején szabadon csoportosulva laktának egy-egy szobában és pedig úgy, hogy 2 szobának volna közös háló szobája. Ily szabad lábvaló helyzetésnél természetesen nem jönne tekintetbe az, hogy kiki mily fizetési osztályban van. A jó magaviselet, a lelkiismeretes munkásság

az ily áthelyezés egyedüli feltétele. Természetes, hogy az, ki e szabadságával nem tud élni, vissza kerül a családba, a közvetlen felügyelet alá.

Régebben Pozsonyban alumnusok, ingyenesek csak a musicusok voltak. A művészi érzék fejlesztése ma felkapott jelszó. A legolcsóbb és a kedélyre legmélyebben ható képző eszközt: az éneket és zenét iskoláink elhanyagolják s az iskolaügy vezető intézői nem hangsúlyozzák. Az éneket és zenét az internatusban lehetőleg intenzíve kell művelni. Az aesthetikai, művészi érzéken kívül a nemes éneknek és zenének fékező, a socialis rugókat felkeltő, és kedélyüket, érzületüket egy ideális világba felemelő ereje és hatása van. Külön zene teremre s így az ének hangszereknek tanítására okvetlen szükség van.

Végül még csak az épületre néhány megjegyzés. Ha csak lehetséges: úgy a betegek számára külön épület volna emelendő. A nevelő intézetben ezt úgy találtam. Ha azonban ez nem volna létesíthető: úgy a beteg szobákba nem a közös folyosóról, hanem az udvarról egészen külön ajtón kellene bejáratot készíteni. Beteg szobák, fürdő helyiségek, a portás, a gazdasszony számára helyiségek, a konyha, a mosó konyha (nem a második emeleten, hanem a souterrainben) az ebédlő, ének- és zeneterem, egy társalgó tekeasztallal, a praefectus irodája és lakása; nemkülönben a szabadon lakóknak szobái a központi kettős tractusú és e tractusokat folyosóval szétválasztó épületben helyeztetnének el, míg ellenben a 8 család a külön feljártú egyemeletes kettős tractusú jobb és bal szárnyban foglalna helyet. A központi épületet hosszában átszelő folyosó köti egybe e szárnyakat a főépülettel.

Akaratom ellenére hosszúra nyúlt e levellem. De jövő nemzedékünk neveléséről van szó. Inkább mondjunk túlsokat, mint túlkeveset, nehogy önmagunkat mulasztással vádoljuk. Ezen tudat, valamint régi viszonyom a pozsonyi egyházhoz és nagyságodhoz kötelezett e levél írására. Örülnék, ha e soraimmal bármely csekély részben is hozzájárulhattam azon terv kiviteléhez, mely annyira méltó a pozsonyi evang. egyház dicső múltjához, s mely létesítve dicsérni fogja a jövő nemzedék előtt a pozsonyi egyháznak jelenben fáradhatlanul ténykedő vezérférfiait, s ezek közt első sorban Nagyságodat, kit is tiszteletteljesen üdvözöl hiva

Kolozsvárt, 1899. júl. 20-án

SCHNELLER ISTVÁN.

BELFÖLD.

A XIII. városi esperesség közgyűlést tartott Szepes-Bélán július 13. úgy, hogy már az előző napon ülést tartottak a számvevőszék, az iskolai bizottság és egy nagyobb bizottság a fontosabb tárgyak előleges megbeszélésére.

Másnap reggel 8 órakor gyámintézeti istenitisztelet tartatott Scherfel krompachi lelkész emelő szónoklata mellett Máté 19, 19. felett: „szeresd a felebarátodat mint te magadat.“ A dalárda szép négyhangú éneke varázserővel hatott a szívekre. Az offertórium gyámintézeti célokra tett 34 frt 31 krt.

München Kálmán felügyelő megemlékezvén megnyitójában Erzsébet királyné szomorú halálára Justh S. J. főesperes előadta évi jelentését, melyszerint a Szepes-Béla Barlangligeti imaház-alap tesz 5159 frtot; a más alapítványok 7000, az adományok 8140 és az építkezések 2018 frtot tettek.

Dr. Lörx Sándor megyei főorvos és egyházmegyei pénztáros jelenti, hogy nála befolyt a közalapra 428, iskolai adó címén 594, mint nyugdíjintézeti offertórium 51, mint theologiai offertórium 32, továbbá mint egyetemes nyugdíjintézeti offertórium 43, tűzkárelleni biztosításra 184 és az egyetemes nyugdíjintézetre 1647 frt. A tulajdonképeni esperességi pénztár tesz 4523 frt 64 krt, melynek kamatja már nem elegendő a folyó szükségletek fedezésére, miért is a községek újabb megadóztatása javaslatba hozatik. Miután azonban a szepességi protestánsok válságos időket élnek a kisipar pangása, a földművelési viszonyok mostohasága és a folyton tartó kivándorlások miatt, sem tanácsos a hívek újabb megadóztatása esperességi célokra, miután már alig van község, mely nem lett volna kénytelen saját szükségleteinek fedezésére újabb terheket magára vállalni. Ily nyomasztó körülmények között a kerület megkeresendő lesz, vétessék az egyházközségek vállairól az u. n. iskolai adó, mely évek előtt szegény iskolák támogatására lett kivetve, melyek azonban most már mindenféle állami segélyben részesülnek. A pénztáros által kezelt Klára-Händel-féle alapítvány tanító-özvegyek felségélyezésére 579 frtnyi jövedelmet hozott, mely felosztandó lesz. Ezen alapítványból 1882. óta az özvegyek 6207 frtnyi segélyben részesültek. A nevezett pénztárosnak hűséges sáfárkodásaért a jegyzőkönnyi köszönet megszavaztatott.

Gärtner Kálmán, számvevőszéki elnök jelenti, hogy a községek számadásai megvizsgáltatnak és helyeseknek találtattak; a netaláni hiányok pótolandók lesznek. A javaslat, új számadási minták elkészítésére elfogadtatott.

Strauch Béla, az iskolai bizottság elnöke beterjeszti jelentését, miszerint a népiskolai viszo-

nyok az egyházmegye területén a törvénynek és az esperesség határozatainak megfelelnek; az itt-ott talált hiányok megszüntetése sürgettetett.

Lesch jelentést nyújt be az egyesült XIII. városi és tátraaljai lelkészek, lelkész özvegyek és árvák részére alakult nyugdíjintézet állásáról. E szerint a tőke tesz 19236, a szaporodás 1659 és az osztaléki rész 837 frtot, melyből 6 özvegy 100—100 frttal segélyezendő lesz.

Höntz Adolf gyámintézeti pénztáros jelentése szerint 650 frt gyűjtetett, mely összegből 132 frt 6 kr. Majerka, Volkmár, Szomolnok, Keresztfalu és Ruszkin községek közé felosztott egyenlő mértékben 26 frt és 41 krral. Több egyház a Gusztáv Adolf-egyletnek és a Baldácsyánumnak segélyezésre ajánltatik.

Külön kiküldött bizottság jelentése szerint a Merényen fent folyó nehézségek mint beszüntetteknek tekintendők.

A volt külön esperességi pénztárak kiegyenlítése céljából a 6 bányavárosok új XIII. városi esperesség pénztárába 500 frtot fognak fizetni és pedig öt év alatt.

A budapesti tudományos egyetem körébe tervezett prot. theológia szervezésének hire pártoltatott és rokonszenvvel fogadtatott.

Majerka és Mühlenbach anyaközségek önálló lelkészszel jelenleg ugyan nem rendelkezvén, de kérvényeik önálló lelkészek megnyerhetése céljából a congruaügyben pártoltattak.

A lelkészek választását illetőleg, az egyházmegye ragaszkodik elébbi álláspontjához, miszerint a község jelöltségének joga ne szenvedjen megszorítást és a választás titkos legyen.

A kerületi nyugdíjintézet fenntartására vonatkozó Glaufer-féle javaslat a kényszerítő kilépésekkel nem fogadtatott el.

Épen úgy visszautasított az egyházkerület középiskoláinak rendtartása, mert a községekkel nem volt közölve.

Az egyházkerületi gyűlés ügyrendje némely módosításokkal helyesnek találtatott.

Merény és Szomolnok ev. községek iskoláik államosítását kérik. Weber Samu véleménye elfogadtatik és az utóbbinak megadatik az engedély, az elébbinek nem, mert nem mutatta ki anyagi eszközeinek elégtelenségét iskolai fenntartására.

Izsákfalu községnek egy föld és rét eladhatása érdekében, Igló községnek azonban 35.000 frtnyi törlesztési kölcsön felvétele iránt, megadatik az engedély.

A főesperes jelenti, hogy a congrua ügyek befejeztettek az egyházmegye területén és hogy 3 lelkészen kívül mindegyik igényt tart fizetésének kiegészítésére.

A jövő egyházmegyei gyűlés Gölnitzbányán fog tartatni. Weber Samu.

A tiszai ág. hitv. ev. egyházkerületi gyámintézet évi közgyűlését ez évben Nyiregyházán tartotta meg, augusztus hó 8 ik napján. E közgyűlésnek, mely úgy egyházi, mint világi részről igen látogatott volt, igen sok lelket és szívet megragadó pontja volt. A mult évben kerületi felügyelőnek megválasztott Szentiványi Árpád lemondott a gyámintézet világi elnökségéről. Az új választás Radvány István kir. tanácsos hegyaljai esperességi felügyelőre esett, ki a bizalomnak helyt adva — elfogadta a választást. A megválasztott új világi gyámintézeti elnököt Dianiska András kerületi gyámintézeti elnök igen meleg hangon üdvözölte, mire Radvány István megválasztott új elnök tartotta meg székfoglalóját. Szív- és lélekhez szóló beszédet mondott, mely lekötötte figyelmünket s megerősítette a kiváló férfiú iránti szeretetteljes ragaszkodásunkat. Az „evangelikus szövetség” eszméjének felvetésével új működési irányt óhajtana létesíteni a gyámintézeti élet terén. Erre vonatkozó kidolgozott s hazai viszonyainkhoz alkalmazkodó tervét s javaslatait a jövő évi közgyűlés előtt beadja és pedig úgy, hogy az már az egyházmegyei gyámintézetek gyűlésein tárgyalathassék. Majd 2000 (kétezer) koronát tesz le a gyámintézet céljaira, a szegény, küzdő egyházak felsegítésére. S végül a kerületi gyámintézetnél 30 éve — szakadatlan s fáradságot nem ismerő buzgalommal működő Strauch Béla (felkai lelkész) kerületi gyámintézeti jegyzőt üdvözli, méltatja elévülhetlen érdemeit s az elismerés és tisztelet jeléül egy ezüst serleget nyújt át az érdeemes kerületi jegyzőnek.

Strauch Béla meghatottan s elérzékenyülve mond rövid szavakban köszönetet a közgyűlésnek s igéri továbbra is, hogy a gyámintézet munkájában ezentúl is istentől nyert erővel, lelkesedéssel fog részt venni. A közgyűlés minden tagja osztatlan szeretete s bizalma legyen jutalmazó a kiváló jeles férfiúra, ki legjobban ismerve kerülete szegényeinek ügyét — annyi súlyedt egyházat mentett meg, hogy az egyházak hálás szeretete is felemelő lehet további működésére.

Radvány István adományát annyival inkább hálás szívvel fogadjuk, mert jó szívéből eredt. Nem első munkás e terén, egyháza, (a miskolci egyház,) egyházmegyéje, egyházmegyéjének gyámintézete mind-mind egy fényes névről beszélnek, mely munkás volt mindig, hatott, alkotott, mentett, védett s áldozott egyháza szent oltárára. Ily keresztyéni lelkületet óhajtok világi nagyjainknál és azon elvet, mint Radvány követett és kivel mindig: „minden szép szónál többet ér a tett.”

A jó Isten áldja meg e jeles férfiút, s tartsa meg egyházunk s hazánk díszeire!

A tiszai kerület világi elnöke Szentiványi

Árpád, majd Zelenka Pál püspök üdvözlik az új kerületi gyámintézeti elnököt és a jubilans jegyzőt, ugyancsak megemlékeznek Dianiska András kerületi egyházi gyámintézeti elnök, hosszú, áldásos működéséről

Dianiska András egyházi elnök számot ad a gyámintézet lefolyt évi működéséről. Az ez évi eredmény nem áll mögötte a multinak, sőt némely egyházmegye, köztük pl. a tiszavidéki, jóval többet gyűjtött, mint az előző évben. A gyűjtő az évben: 3043 frt 86 kr. Kerületi gyámintézeti tőke 1761 frt 58 kr.

A nagy szeretet adományra ajánltatik Diósgyőr építkező egyház, a kerületi szeretet adományra: 400 frtra Rózsahegy, míg a „Palló S.” féle 400 frtos adományra: Ózd, Új-Klenócz és S.-A.-Ujhely ajánltatik. A Zelenka Pál 100 frtos adománya Lincsenyi Lajos és Kemény Lajos lelkészek között megosztatik. A Herman féle alapítvány kamata 45 frt Gublechnitznek, a Szentiványi Árpád-féle adomány kamata 22 frt 50 kr. Gerliczének adatik. A rendelkezésre bocsátott 490 frt 78 kr. 44 frt 60 kr-jával a következő egyházak között kiosztatik u. m.: Jaszenova, H.-Vécse, Keresztfalu, Berki, Kőszeg, Barca-Újfalu, Hacsava, Pribilina, Mernyik, Kölcse és Szuchának.

A tűzvész által megkárosodott zsaskói egyház részére Szentiványi kerületi felügyelő, az esperességi felügyelők körében 58 frtot gyűjt a gyűlés folyama alatt, ezen összeg a kerületi gyámintézeti tőke kamataiból 12 frttal 70 frtra kiegészítettén, a kárvallott egyháznak segélyül kiadatik. Ugyancsak Szentiványi Árpád, a rozsnjóí kerületi leánynövélde berendezési céljaira 200 koronát tesz le s a gyűjtés ezenkívül kerületi egyházaink körében ez intézet céljaira még ez évben megtartatik. Így dicséri a tett mesterét.

A többi folyamodó egyházak részint a közalaphoz, részint az egyetemes gyámintézethez segélyezésre felterjesztetnek.

Két indítvány is tétetett: az egyik az, hogy minden egyház évente lélekszám szerint annyi krajczárokat tegyen félre tőkésítésre, a hány lélekszáma van, (gömöri indítvány) s ezen tőke az építkezésre felhasználhatnék. A második indítvány, hogy a kérvényező egyházak kérvényeiket a gyűlések előtt, — kellő elbírálhatás végett, — 2 héttel adják be. Mindkét indítvány elfogadtatott.

Gyűlés után a nyiregyházi nagytemplomba vonultunk isteni tiszteletre, melyet már akkor zsúfolásig megtöltött a nyiregyházi lelkes közönség. Megható éneklés után Becser Endre gömöri esperes lépett a szószékre és II. Korinth, 9. rész. 5—9. alapján szónoki hévvel és lelkesedéssel predikált. A textus alapján 3 kérdést

vetett fel: 1-ször. Kit ért az apostol jókedvű adakozó alatt? 2-ször. Miért szereti az úr a jókedvű adakozót? 3-ször. Mi indítson bennünket is a jókedvű adakozásra?

Az isteni tisztelet közben és végén a nyíregyházi dalárda szabatos összhangban énekelt.

Az offertórium a nagy-szeretetadományra 90 frtot jövedelmezett. E lélekemelő gyámintézeti közgyűlés kettős nyomot hagyott lelkemben: egyházainkban még mindig fontosabb szerepe van a szeretetteljes, önkénytes adakozásnak, mint a kényszeres megadóztatásnak, (pl. a közalapnál.) azt mutatja gyámintezetünk újabb tevékeny munkássága. A szeretetteljes önkénytes adományai; másodszer, hogy a világi ev. férfiak tevőleges munkássága is okvetlenül szükségeltetik egyházaink anyagi és szellemi építéséhez. És itt, e gyámintézeti gyűlésen. oly szép számmal jelentek meg ev. egyházunk vezető világi elemei, oly szép és magasztos munkát végeztek, hogy az elismerés babéraját teszem le előttük, azon érdemeikért, melyet a szeretet, egyházépítés munkájában önmaguk számára kivívtak. Közleményemet az apostol szavaival, mely annyira vonatkozik világi férfiakra, fejezem be: „Az Isten pedig az ő hatalmassága szerint megcselekedheti, hogy a ti jókedvetekből való adakozástoknak hasznát ti reátok térjen, hogy mindenekben, mindenkor a mennyire szükség bővölködvén, mindenekkel való jótéteményekkel bővölködjetek. (II. Korinth. 9. 8.)
Turparti.

A nógrádi ág. h. ev. egyházmegye július 12. és 13. napjain tartotta évi rendes közgyűlését, Losonczon. A közgyűlés rendkívül látogatott volt s békés, nyugodt hangulatban folyt le. Élénk helyesléssel fogadta a közgyűlés nagy rokonszenvenek örvendő felügyelőjének Beniczky Árpád orsz. képviselő egyll. m. felügyelőnek megnyitó beszédét, s az ő indítványára b. Radvánszky János, Radó Kálmán és az egyházmegye jeles tagjának Búsbak Adámnak emlékét jegyzőkönyvileg megörökítette.

Ugyancsak érdeklél hallgatták meg a főesperesnek, Wladár Miksa sziráki lelkésznek kimerítő évi jelentését, melyben főleg a megejtett can. visitatióról és congrua összeírásról számolt be. A congrua segélyre a 46 lelkész közül 17 tarthatna igényt, azonban csak 15 kéri azt, kettő nem kívánja. E kettő: Závoda és Budalehota. A legtöbb segélyre tart számot — 936 koronára — Alsó-Bodony lelkésze.

A tanügy állapotáról elég kedvező képet rajzolt a tanügyi előadó jelentése, melynél legnagyobb feltűnést keltő része az iskolába nem járók számának azon indokolása, hogy Málnapatakán, hol a kívánalmaknak eleget tenni nem bíró

szegény egyháztól már évek előtt átvette az iskolát, az állam azt eltűri, hogy több százra menő tanköteles gyermekre lehetetlenné válják az iskolabajárás, mert a tanerők számát nem emeli s az iskolát nem nagyobbítja, fizikális szűkkebléségből.

Rendkívül sok segély kérvény érkezett és terjesztetett a kerületre közsegélyek iránt. Talán a miatt is történt ez, mert az egyházainkat az idén vizitált püspök a legtöbb helyen személyesen győződvén meg azok szűk anyagi viszonyairól, őket utasította a kérelmezésre.

Az egyházmegye a bányai kerülettel szemben támasztott igényeiről le nem mond és azok érvényesítésére eddigi megbizottait továbbra is utasította. A lelkészi szabályrendelet újabb alakban lebecsült tervezetét elvben helyesli, azonban a részletekben mutatkozó hiányok és hibák pótlását kívánja. A tavaly szerencsétlen véget ért egyházmegyei ügyész esete által veszélyeztetett közpénzek ügye még teljesen tisztázva nincsen most sem; a volt ügyész csődtömegét az egyházmegye javára mintegy 4800 frt terheli s ebből a tömeg alig 10 perczentet ígér fedezni. Rendkívül érzékeny a fenyegető veszteség, melyet tulajdonkép özvegyeink és árváink fognának meg-sínyleni.

Élénk vitára adott alkalmat a Luther-társaság felhívása, iratainak colportálása ügyében. Általános volt az óhaj, hogy tót nyelvű iratokat is adjon ki a társaság. A jelenvolt Paulik szerkesztő felvilágosítása, hogy ez azért nem történhetik meg, mivel az ez irányban kiírt pályázatok, az u. n. panszlávok tüntető visszavonulása miatt mindig meddők maradnak, valóságos sensatiót kellett.

A gyámintézet 13-án reggel tartotta közgyűlését b. Buttler és Ark János elnöklete alatt. Előzőleg, reggel 7 órakor istenitisztelet volt offertóriummal. A máskor is gyéren látogatott istenitisztelet majdnem csődöt mondott, mert alig 10 volt a résztvevők száma. Talán a korai idő okozza e tűrhetetlen állapotot; de okát mindenesetre kutatni és eltávolítani kell. A gyűlés a szokott eredménnyel járt ez évben is.

Az egyházmegyei lelkészi özvegy-árva intézet teljesen átdolgozott új alapszabályai elfogadtattak. Most már az intézet „Egyházmegyei lelkészi nyugdíjintézet“ czimet fog viselni. Különös tekintet fordít ezután azon lelkészek segélyezésére, a kik az egytetemes nyugdíjintézetnél való segélyigényük beállta előtt lesznek netalán munkaképtelnekké. Az új szabályok szerint nem az esperes lévén többé az intézet elnöke, ezen tisztségre új egyén, Gaál Mihály agárdi lelkész választott meg; pénztáros újból Frenyó Béla szt.-péteri, jegyző Biszkup Béla ozdini lelkész lett.

A gyűlés első napján 84 terítékű gazdag ebédet adott Beniczky egyházmegyei felügyelő, a melyen 84 közgyűlési tag vett részt.

Az egyetemes evang. theol. akadémiával kapcsolatos „Evang. Theol. Otthonba“ való felvételért (Pozsony) a folyamodványokat aug. hó 20-ig kell beadni a theol. akad. igazgatóságához. Betöltendő 8 ingyenes, 4 féldíjas, 10 kedvezményes hely. A theol. akadémia évente 34 theol. hallgatót részesít ingyen ebédben s 2700 frt stipendiumot oszt ki a szorgalmas és jó viseletű ifjak között.

A rimaszombati főgymnasium ifjúságának gyámintézete nevében Vallentinyi Dezső tanár úr 2 frtot küldött hozzánk a budapesti prot. árvaház számára. Az összeget rendeltetése helyére küldtük, az ifjúság eljárását követendő példa gyanánt említjük föl.

Matica Slovenska tót egyesületet, mely Túrócz-Szent-Mártonban működött, Széll Kálmán miniszterelnök belügyminiszteri minőségében feloszlatta. Ez energikus intézkedés okai a következők: 1. Az egyesület nem felel meg feladatának, melyet maga elé tűzött, mert a tót irodalommal nem foglalkozik. 2. Az egyesület alapszabályai ellenére politikával foglalkozik, még pedig izgatató és hazafiatlan módon. 3. Az egyesület alapszabályaival ellenkező módon kezeli vagyonát. 4. Az egyesület megsérti alapító és rendes tagjainak intencióit, mert állam- és hazaellenes folyóiratokat erkölcsileg és anyagilag támogat.

KÜLFÖLD.

A stuttgarti diakonissaintézetnek most 683 tagja van; ezek a múlt évben 46.353 beteget ápoltak.

Francziaországban folytonosan tart a r. kath. lelkészek áttérése, a kik megunván a lelket ölö rendszer nyügeit hordozni, a protestantizmus szabadsággal teljes világában keresnek lelki szenvedéseikre gyógyító balzsamot. A legtöbb áttérő nyilvánosan, a nagy közönség előtt számol be lépése okairól, mintegy a közvéleményt hiva fel a helyeslő ítélet kimondására. Legközelebb a pocé-i apát-plébános Claveau tért át s kilépését a következő levélben adta tudtára a tourai püspöknek: „Őn és társai azt követelik tőlem, hogy legyek hű a IV. Pius hitvallásához s azt is hozzá teszi Őn, hogy mindaddig látni sem akar, míg ennek eleget nem tesz. Lelkiismeretem nem engedi meg, hogy ezt megtegyem! Többé nem vagyok pap s nem tar tozom a r. kath. egyház kötelékébe. De keresztényen vagyok, a Jézus Krisztus tanítványa, a ki őt ismerem el egyetlen uramnak. Őn mégsem követelheti azt, hogy egy egyszerű egyháztág s még kevésbbe azt, hogy épen egy lelkész, a lelkiismerete ellen cselekedjék és hogy tovább is azt ta-

nítsa, azt gyakorolja, a mit hazugságnak, hamiságnak tart. Föltétlen engedelmességet kelle prédikálnom Róma iránt. Pedig ez az egyház a világtörténelem bizonyossága szerint nem más, mint olyan férfiaknak a szövete, a kik az istennek s a Jézus Krisztusnak nevében a lelkek fölött gyakorolnának korlátlan hatalmat, valójában pedig a politikának a fanatikusai, a kik a politikának semmiféle cselszövényeitől sem irtóznak és a hatalmasokkal, a kormányon ülőkkel, a gazdagokkal állanak összeköttetésben, hogy a világi hatalomnak legalább parányi részecskéjét kezükben tarthassák. Egy ilyen egyháznak nincs joga ahoz, hogy a ker. nevet viselje, nincs joga arra, hogy az Idvezítő amaz országának hivatassék, a melyről az mondatott, hogy nem e világból való!.. Elgondolom, hogy Őnnek rosszul esik ez az én elhatározásom, de meg vagyok győződve, hogy tettemet teljesen helyesli s úgy tekinti azt, mint az őszinte s mindenek fölött a ker. lelkiismeretnek a kiáltását, a mely a mi Idvezítőnkkel, a Jézus Krisztussal örökké össze van kötve a szeretet s a hit által.“

IRODALOM.

Dunántúli protestáns lap. „Én nem találok népiskoláink legnagyobb részében azt az élő istenfélmet, nem látom azt, hogy a növendékek a vallást érzik, nem tapasztalom a vallásoktatás fontosságát. Kötelező ugyan minden iskolában a vallásoktatás, de a legtöbb tanító a legjobb esetben is csak tanultat s nem tanít, nem nevel; a mi miatt azután a vallásérkölcsei oktatás és nevelés egyedül a templomra szorítkozik. — Tudom, hogy érzékeny oldalát érintem a tanítói karnak, midőn a nagyobb részének kötelességéretét fogyatékosnak mondom, de azt is tudom, hogy mivel tartoznak azon anyaszentegyháznak, mely őket emlőjén táplálja. S mivel ennek sebe mély és nagy, a gyógyszernek is erősnek kell lenni s ez nem lehet más, mint a baj eredetének nyílt és őszinte feltárása.“

TEMETŐ.

Az iglói ág. hitv. ev. főgymnasium tanárai mély fájdalommal jelentik Zimann Jánosnak, a magyar nyelv és bölcsészet tanárának f. hó 3 án reggeli 5½ órakor hosszas szenvedés után életének 54-ik és hű tanárkodásának 24-ik évében történt gyászos elhunytát.

A vonatok indulása Budapest k. p. udvarról.

A vonatok érkezése Budapest k. p. udvarra.

Délelőtt				Délután				Délelőtt				Délután							
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan
902 ¹	12	20	k.e.v.	Konstantináp.	512 ²	12	10	sz.v.	Nagy-Káta	101 ¹	12	10	k.e.v.	Lon, Páris, Bécs	311	12	25	sz.v.	Hatvan
102 ²	12	40	"	Bécs, Páris, Lon	22	12	20	"	Bicske	901 ²	12	30	"	Konstantinápoly	301	12	50	gy.v.	Berlin, Ruttka
32	6	20	v.v.	Nagy-Kanizsa	310	12	35	"	Hatvan	615	5	00	t.szsz	Arad	933	1	05	"	Konstantináp
604	6	50	gy.v.	Gyulafehérvár, N-Szeben	316	1	30	gy.v.	Gödöllő	321	5	20	v.v.	Ruttka, Berlin	601	1	10	"	Bukarest, Arad
10	6	50	sz.v.	Bécs, Graz	302	1	45	"	Fehring, Graz	1707	5	45	sz.v.	M-Sziget	1901	1	25	"	Gyékény, Pécs
402	7	10	gy.v.	Kassa, Munkács	504	1	55	"	Tövis, Körösm.	677	6	10	"	Brassó, Arad	403	1	30	"	Lemberg, Kassa
1002	7	15	"	Zigr., Fiume, Ró.	602	2	15	"	Arad, Bukarest	47	6	15	t.szsz	Bicske	3	1	45	"	Lon, Páris, Bécs
301	7	30	"	Ruttka, Berlin	4	2	20	"	Bécs, Páris	405	6	35	sz.v.	Lemb, Miskolc	503	1	50	"	Tövis, M-Sziget
320 ³	7	35	sz.v.	Hatvan	16	2	30	sz.v.	Bicske	7	6	40	"	Bécs, Sopron	1301	2	05	"	Graz, Fehring
903	7	35	"	Belgrad, Brod, N-Kanizsa	404	2	35	gy.v.	Kassa, Lawocna	1509 ¹	6	55	gy.v.	P-Felka, Kassa	21	4	20	sz.v.	Bicske
1503	7	50	"	Kas., Pop. Felka	904	2	40	"	Lemberg	907	7	05	sz.v	Belgrad, Brod	313	5	55	"	Gödöllő
1003	8	00	"	Zigr., Fiu., Pécs	312	2	45	sz.v.	Konstantináp.	597	7	10	"	Brassó, Kolozsv.	507	6	20	"	Brassó, Kolozsv
606	8	10	"	Arad, Brassó	510	2	55	"	Hatvan	339	7	30	"	Hatvan	27	6	50	v.v.	Győr
503	8	30	"	Kolozsv., Brassó	1004	3	00	gy.v	Szolnok	1303	7	35	"	Graz, Fehring	5	7	15	gy.v.	Bécs, Graz
6	8	50	gy.v.	Bécs, Graz	1022	3	20	v.v.	Zigr., Fium., Esz.	501	7	50	gy.v	Bukarest, Brassó	605	7	20	sz.v.	Brassó, Arad
403	8	50	sz.v.	Munk., M-Sziget	302	3	45	gy.v.	Ruttka, Berlin	1021	7	55	v.v.	Paks, Ad-Szab.	935	7	35	"	Belgrad, Eszék
20 ⁴	9	00	"	Bicske	910	4	00	sz.v.	Szabadka	1505	8	15	sz.v.	Kassa, P-Felka	305	7	45	"	Berlin, Ruttka,
1703	9	15	"	M.Szig., Stanisl.	12	4	30	"	Győr, Sz-Fehér.	1033	8	40	gy.v.	Fiume	1007	8	00	"	Fiume, Zigr. Pécs
306	9	35	"	Ruttka, Berlin	308	5	20	"	Ruttka, Berlin	319 ⁴	8	45	sz.v.	Pászthó	1705	8	10	"	Stanisl., M-Szig
					508	5	45	"	Kolozsv., Brassó	509	9	15	"	Szolnok	15 ⁵	8	20	"	Fiume, N-Kan
					318	6	25	"	Hatvan	11	9	25	"	Győr					za, Bicske
					1706	7	05	"	M-Szig, Stanisl.	23	10	15	"	Triest, Fiume	1001	8	35	gy.v.	Róm, Fium Zág
					18 ⁴	7	15	"	Bicske	307	10	20	"	Ruttka, Füle	407	8	40	sz.v.	Munk., M-Sziget
					21	7	35	"	N-Kan., Trieszt	909	10	30	"	Szabadka	19 ¹	9	00	"	Bicske
					1506	8	00	"	Kassa, P-Felka						1507	9	05	"	Kassa, P-Felka
					1003	8	30	"	Zigr., Fium., Esz.						9	9	20	"	Bécs, Graz
					406	8	40	"	Uuv., Lemberg						303	9	25	gy.v.	Berlin, Ruttka
					48	9	05	t.szsz	Bicske						603	9	40	"	Nagy-Szeben,
					592	9	10	gy.v.	Kolozsv., Buk.										Gyulafehérvár
					1904	9	30	sz.v.	Eszék, Brod						25	9	45	sz.v.	Triest, Fiume
					1304	9	55	"	Fehring, Graz						401	10	00	gy.v.	Munkács, Kassa
					608	10	00	"	Arad, Brassó						511 ⁶	10	30	sz.v.	Nagy-Káta
					9	10	20	"	Belgr., Esz. Brod						317 ⁶	10	50	"	Hatvan
					1510 ⁵	10	40	gy.v.	Kassa, P-Felka						17 ⁴	11	00	"	Bicske
					8	10	45	sz.v.	Bécs										
					322	11	00	v.v.	Ruttka, Miskolc										

¹ Közlek. kedden és pénteken. szerdán és szombaton. ünnep- és vasárnapon máj. 15-től bez. szept. 15-ig

⁴ Közlekedik június 1-től bezárólag szept. 15-ig. ⁵ Közlekedik június 1-től bezárólag szept. 15-ig.

² Közlek. kedden és pénteken szerdán és szombaton jú. 15. bez. szept. 15. május 15. től.

³ Közlek. június 1-től bezárólag szept. 15-ig. ⁶ Közlekedik ünnep és vasárnap máj 1-től bez. szept. 15-ig.

A vonatok indulása Budapest ny. p. udvarról.

A vonatok érkezése Budapest ny. p. udvarra.

Délelőtt				Délután				Délelőtt				Délután							
vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	hová	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan	vonat-szám	óra	perc	vonat-neme	honnan
702 ¹	12	00	k.e.v.	Konstantináp	6104	12	05	sz.v.	Czepl., Szolnok	701 ¹	12	50	k.e.v.	Konstantinápoly	171	12	55	sz.v.	Palota-Ujpest
102 ²	1	00	"	Bécs, Páris, Lon.	172	12	15	"	Palota-Ujpest	161	4	40	sz.v.	Palota-Ujpest	141 ⁵	1	15	"	Nagy-Maros
166	5	55	sz.v.	Palota-Ujpest	136	12	25	"	Nagy-Maros	705 ²	5	30	o.e.v.	Konstantinápoly	703	1	25	gy.v.	Bukarest
110 ³	6	10	ostev	Bécs, Ostende	146 ³	12	40	"	Nagy-Maros	163	5	40	sz.v.	Palota Ujpest	173	1	40	sz.v.	Palota-Ujpest
124	6	15	"	Ersekújvár	4106	12	50	"	Pilis-Csaba	165	6	35	"	Palota-Ujpest	103	1	50	gy.v.	Páris, Bécs
4102	6	30	sz.v.	Esztergom	174	1	05	"	Palota-Ujpest	6101	6	45	"	Szolnok, Czepl.	175	3	00	sz.v.	Palota-Ujpest
6102	6	40	"	Czepl., Szolnok	104	1	45	gy.v.	Bécs, Páris	151 ³	6	55	"	Vác	135	4	00	"	Nagy-Maros
168	6	50	"	Palota Ujpest	126	2	15	sz.v.	Párkány-Nána	117	7	05	"	Bécs	185 ⁴	4	10	"	Palota-Ujpest
6012	7	00	"	Lajosmizse	176	2	20	"	Palota-Ujpest	709	7	15	"	Verciorova	6103	4	20	"	Szolnok, Czepl.
1402	7	30	v.v.	Zsolna, Berlin	704	2	30	gy.v.	Bukarest	4165	7	25	t.szsz	Pilis-Csaba	4103	4	4	"	Esztergom
106	8	00	gy.v.	Bécs	144	2	35	sz.v.	Ersekújvár	167	7	35	sz.v.	Palota-Ujpest	145 ⁶	5	25	"	Nagy Maros
708	8	15	"	Temesv, Orso	4104	2	40	"	Esztergom	6011	7	45	v.v.	Lajosmizse	6011	7	45	"	Palota-Ujpest
712	8	30	sz.v.	Temesvár	6014	2	45	v.v.	Lajosmizse	217	7	55	t.szsz	Berlin, Zsolna	115	5	55	"	Bécs
142 ⁴	8	40	"	Nagy-Maros	720	3	05	sz.v.	Czepl., Szolnok	139 ⁴	8	10	sz.v.	Nagy-Maros	179	6	50	"	Palota-Ujpest
170	9	05	"	Palota-Ujpest	186 ⁵	3	20	"	Palota-Ujpest	713	8	25	"	Czepléd	711	7	00	"	Temesvár
116	9	15	"	Bécs	716	4	25	"	Szeged	4101	8	35	"	Esztergom	707	7	40	gy.v.	Orsova, Temesv.
					178	4	30	"	Palota Ujpest	127	8	45	"	Párkány Nána	147 ⁶	8	05	sz.v.	Vác
					133	4	40	"	Nagy-Maros	1403	9	45	gy.v.	Berlin, Zsolna	4105 ⁶	8	15	"	Pilis-Csaba
					108 ⁶	5	40	gy.v.	Bécs	169	10	10	sz.v.	Palota-Ujpest	181	8	25	"	Palota-Ujpest
					148 ⁵	5	45	sz.v.	Vác	715	10	55	"	Szeged	125	8	35	"	Párkány-Nána
					180	6	00	"	Palota-Ujpest	143	11	05	"	Ersekújvár	6013	8	45	v.v.	Lajosmizse
					1404	6	20	gy.v.	Zsolna, Berlin						105	9	00	gy.v.	Bécs
					1407	6	30	sz.v.	Nagy-Maros						1491	9	25	"	Berlin, Zsolna
					710	7	00	"	Verciorova						4111	9	35	v.v.	Esztergom
					4112	7	10	v.v.	Esztergom						1097	9	55	o.e.v.	Ostende, Bécs
					182	7	40	sz.v.	Palota-Ujpest						719	10	05	sz.v.	Szolnok, Czepl
					128 ⁹	7	50	"	Párkány-Nána						183	10	15	"	Palota-Ujpest
					218	9	05	t.szsz	Zsolna, Berlin						137	10	40	"	Nagy-Maros
					184	9	25	sz.v.	Palota-Ujpest						107 ⁸	10	55	gy.v.	Bécs
					118	9	35	"	Bécs						123	11	25	sz.v.	Ersekújvár
					706 ⁹	10	15	o.e.v.	Konstantinápoly						187 ⁸	11	35	"	Palota-Ujpest
					188 ⁹	10	25	sz.v.	Palota-Ujpest						101 ⁹	11	50	k.e.v.	Lon, Pár., Bécs
					714	10	35	"	Szeged, Temesv.										